

(z kapitoly Zázračné pražské studánky)

Myslím, že i leckterý Pražák by zůstal na rozpacích, kdybyste ho požádali, aby vás zavedl do Svatováclavských lázní. Snad by začal něco tušit, kdybyste mu napověděli, že se nacházely poblíž vesniček Zderaz a Podskalí.

Ale ještě dříve, než tu vznikla první lidská obydlí, rostl v těchto místech jen hustý les, kam podle pověsti jezdíval s oblibou lovit kníže sv. Václav. Jednou prý v šeru hvozdu pod vysokou skálou spatřil tajemného bílého jelena, jenž udeřil kopýtkem do země – a na tom místě vytryskl z mechu pramen. Voda byla zázračná, výborná k pití a zejména ke koupelím, neboť zaháněla bolesti v kloubech a svalech při revmatismu a dně. Uctívané studánce se začalo říkat Pučka, neboť přímo pučela, klokovala a vířila, jako by se v ní voda vařila.

Na skalním ostrohu, pod nímž prýštila, byl někdy ve 12. století postaven kostel sv. Václava. Byl to prostý obdélný románský kostelík z kvádríkového zdiva, zakončený půlkruhovou apsidou. Měl hranolovou věž. Po hřbetě skály byly rozhozeny dřevěné chalupy vesničky, tvořící hospodářské zázemí hradu, jenž se tyčil na nejvyšším místě hřebene, takzvané Břežské skále, která spadala dvacetimetrovým srázem přímo do vod Vltavy. Skoro to vypadalo jako zmenšená verze Vyšehradu. Hrad, jenž snad měl podobu obytné věže (donjonu), si prý postavil oblíbený dvořan krále Vratislava I., jménem Zderaz. Tento hrdinný rytíř později padl při obléhání Brna.

Zdá se vám, že mluvím o nějakém jiném místě, které nemá s Prahou nic společného? Ne, opravdu jsme neopustili centrum Nového Města pražského. Brzy pochopíte, kam se tohle bájně a podle popisu nepochybně velmi romantické zákoutí podělo.

Opět jsme svědky zajímavé okolnosti: posvátný, léčivý pramen dostala pod svou kontrolu křesťanská církev. Majitelé věnovali osadu Zderaz řádu křižovníků, kteří si nedaleko svatováclavského farního kostelíku zbudovali klášter s kaplí sv. Petra a Pavla. Nebudu vás zatěžovat složitými zvraty dalšího stavebního vývoje, neboť tentokrát sledujeme především osudy pramenů. Je nepochybné, že také panovníci se o zázračné prameniště velmi zajímali. Král a císař Karel IV. v rámci založení Nového Města pražského zřídil u studánky Pučky první lázně; od počátku se jim říkávalo Svatováclavské. Jeho syn Václav IV. velmi rád pobýval na Zderazském hrádku, který si nechal goticky upravit. Kdo ví, jestli si vodou z Pučky neléčil častou kocovinu po proflámovaných nocích? Husitské války přinesly devastaci; jen kostel sv. Václava přežil bez úhony, neboť v něm sloužili kališníční kněží.

Po bitvě na Bílé Hoře získali pozemky mniši augustiáni a postavili si nový klášter, napojený přímo na kostel sv. Václava. Roku 1673 v něm našel azyl slavný malíř Karel Škréta, prchající před světskou spravedlností, neboť tento vztekoun, pijan a rváč zabil v souboji na kordy v Rytířské ulici svého soka, nizozemského malíře Ondřeje Oktavia Piera. V klášteře se ukrýval téměř rok, prý se dal na pokání a vytvořil pro zdejší kostel několik skvělých obrazů, z nichž většina je dnes v Drážďanské galerii.

V rámci reformy císaře Josefa II. byl klášter zrušen. Areál našel příznačné využití: adaptovali ho na věznici. Kostel sv. Václava se stal vězeňskou kaplí. Temný blok Svatováclavské věznice s řadami zamřížovaných oken od těch dob čněl nad Vltavou a svérázně doplňoval malebné panoráma Prahy jako jakési memento mori. Teprve od roku 1884 odtud byli vězni postupně stěhováni do nově postavené věznice na Pankráci.

Je s podivem, že za zády věznice skvěle prosperovaly Svatováclavské lázně. Na místě zbořeného klášterního špitálu, kde mniši léčili nemocné mimo jiné i zázračnou vodou z Pučky, byla roku 1839 dokončena nová klasicistní lázeňská budova. Stala se centrem společenského života, koncertů, plesů a promenád. Kuchyně zdejší restaurace byla svými specialitami vyhlášená po celé Praze. Pramen se nacházel v rohu parkově upravené lázeňské zahrady, pod stylovým přístřeškem připomínajícím kapličku. Stála nad ním socha sv. Václava, uložená dnes v lapidáriu Národního muzea. Vývěr obsahoval vyšší množství kysličníku

sírového, síran hořčnatý a vápenatý. Vodu nosívali zřizenci v putnách do budovy, ohřívají ji a vlévají do koupacích van. Údajně pomáhala při únavě, pakostnici, osvědčovala se při bolestech hlavy a také jí léčili dnu.

Do historie se Svatováclavské lázně natrvalo zapsaly 11. března 1848, kdy se ve velkém sále sešla slavná protestní schůze, která schválila petici k císaři a zvolila takzvaný „svatováclavský výbor“ jenž měl zastupovat České země při jednání s vídeňskou vládou. Tím započalo překotné revoluční dění, jež v červnu neblaze skončilo střelbou v ulicích.

Poté sláva lázní začala postupně upadat. Lázeňský park byl rozparcelován na stavbu nájemních domů, chátrající budova lázní zmizela v proluce mezi činžáky. Od roku 1867 v ní sídlil německý fyziologický ústav.

Na konci 19. století přišla neblaze proslulá „pražská asanace“, velkolepá, avšak nemilosrdná modernizace starého města, která možná přispěla k lepší hygieně, dopravě a úrovni života, ale současně nevratně vyhladila z povrchu země desítky malebných pražských zákoutí. Tehdy definitivně padla budova lázní (roku 1907), byla zbořena svatováclavská věznice a jen na poslední chvíli se milovníkům staré Prahy podařilo zachránit před bouráním protilehlé kostely sv. Václava a sv. Karla Boromejského, nyní sv. Cyrila a Metoděje (to je ten, co se v něm ukrývali atentátníci na Heydricha).

Poté zaduněly nad Prahou výbuchy náloží; zkušené lomaři odlámali vrchol Břežské skály i se zbytky hradní zříceniny a vytesali průkop, jímž propojili Karlovo náměstí s vltavským nábřehem. Dnes tudy vede Resslova ulice – a nás by vůbec nenapadlo, že to bývala kdysi slepá odbočka, končící skálou a uzavřená blokem trestnice. Úroveň původního terénu určují terasy, na nichž zůstaly stát uchované kostely.

Pamětníci vzpomínali, že se ještě řadu let po likvidaci osady, kláštera a lázní chodívalo s nádobami pro léčivou vodu do studánky Pučky; skrývala se pryč v zarostlém koutě mezi ploty domovních dvorů pod chátrajícím přístřeškem.

Zajímalo nás, kam se poděla. Byli jsme ujištěni, že zázračná studánka sv. Václava, která vytryskla pod kopýtky bílého jelena, pořád prýští z hlubin země. Jenže už nechodí Pražanům na oči, z temnot se vynořuje a v temnotách opět mizí: odtéká potrubím do městské kanalizace.

---

*(z kapitoly **Baladickou cestou kolem Miletína**)*

Naše další putování nás zavedlo do míst, kde kdysi stávala bohatá vesnice Byšice. Byla však za třicetileté války krutě vyrabována a vypálena zdivočelými švédskými žoldáky. Obnoven byl jen kostel sv. Petra a Pavla se hřbitovem. Je to místo, nad nímž vládne mocný genius loci – a nepochybně silně ovlivnilo i Erbena, jenž ve zdejších okolí vyslechl a poprvé si stručně zaznamenal hrůznou pověst o dívce, která neprozřetelnou modlitbou přivolala z hrobu mrtvého milého... a ten si pro ni přišel.

Říká se, že jsou i jiná místa, která mohla Erbena při psaní jeho nejstrašidelnější balady Svatební košile inspirovat, například obávaný hřbitov u Velhartic, ale když jsem poprvé spatřil strmý pahorek s byšičským kostelíkem, zdvíhající se jako maják nad zvlněným polem mezi černými lesy, a když jsme pak s Pepsonem kráčeli od mokřin u rybníka přes tu dlouhou pláň, bylo nám jasné, že právě tudy vlekl umrlec vyčerpanou dívku...

„Hoj, má panenke, tu jsme již!

Nic, má panenke, nevidíš?“

„Ach proboha, ten kostel snad?“

„To není kostel, to můj hrad!“

„Ten hřbitov – a těch křížů řad?“

„To nejsou kříže, to můj sad!

*Hoj, má panenka, na mě hled'
a skoč vesele přes tu zeď!“*

Původní kamenná zeď se ovšem nedochovala. Můžeme si také jen představovat nachýlené dřevěné křížky s ochrannými stříškami nad rameny, z nichž za mlhavého jitra vlály útržky svatebních košil jako hrůzné varování...

Zůstaly tady však jiné pozoruhodnosti.

Na jižní straně, u líce zdi kostelní lodě, leží podivný kámen, ke kterému se vztahuje následující příběh: dva dolíky v něm vyklečel svými koleny sám apoštol Petr, patron svatyně, když orodoval za obyvatele vsí Byšičky. Vesničané totiž žili nezřízeným a bezbožným životem, vysedávali v krčmě, rouhali se a na práci či modlitby jim nezbýval čas. Horoucí modlitby svatého Petra sice zajistily záchranu kamenného kostela, ale na vesničku přišel přísný, byť spravedlivý trest z nebes: propadla se i s prostopášnými obyvateli rovnou do pekel!

To je pokus o lidový výklad důvodu zániku vesničky; kámen však může být pozůstatkem nějaké pohanské svatyně. Neobvyklé přírodní útvary bývaly vždy považovány za projev božstva.

Ochránce svatyně tady pobýval ještě před dvěma staletími. Svědčí o tom nedávno opravená křížová cesta a dřevěná socha muže v kápi. Připomínají návštěvníkům posledního poustevníka v Čechách, jenž vystupoval pod řeholním jménem Petr Regulatus, ale místní lidé mu familiérně říkali Augustýnek (jmenoval se Augustýn Hoření). Žil v malé dřevěné chaloupce u kostela, modlil se tady za hříšný svět a žil z almužen. Vlastníma rukama, za pomoci místních věřících, prý v polovině 19. století zbudoval v Byšičkách křížovou cestu. Ta postupně podlehla zkáze a vandalům, teprve po roce 2001 byly shledány zpřelámané zbytky sloupků, znovu vztyčeny a nově doplněny. Čtrnáct biblických výjevů do nich namaloval místní výtvarník František Koubek.

Na břehu nedalekého rybníka už déle než 400 let rozpíná své větve mohutný dub, jenž byl na básníkovu počest pojmenován Erbenův. Pod tímhle hraničním stromem, od něhož je nádherný výhled na byšičský kostelík, zrcadlí se v rybníční hladině jako v magickém zrcadle, jsem recitoval ukázkou z původní verze balady Záhoř, kterou pak Erben do Kytice radikálně přepracoval a mnohé sloky vyškrtl. Třeba zrovna tuhle, která se velice hodí k symbolice Erbenova dubu v Byšičkách:

*Však dub, mocně vzpínaje ramena,
směje se zkáze, větru a písni;
na jaro myslí, že se zazelená
navzdory věku, vráskám a plísni.
A pakli konečně jej čas zachvátí?
Co z toho? Pověčně vždyť nezahyne.
Do prachu nově život se navrátí
a povstane znovu v postavě jiné.*

(z kapitoly *Chvála lenosti aneb Sladké Dobrovicko*)

A co přežilo ze zámku? Zvláštní spojení několika zachovaných budov, schoulených v dominantním, přece však jakoby ochranném objektu cukrovaru a jeho moderních provozů, komínů, potrubí... Přesto máme pocit, že je to málo, vždyť to bývalo reprezentativní šlechtické sídlo, čtyřkřídlý renesanční zámek se čtyřmi sály a kaplí, který nechal na místě starší tvrze postavit roku 1578 Jindřich z Valdštejna (a za jeho syna Henyka se tu navíc

nacházela i lékárna, knihtiskárna a latinská škola). Navzdory praktické přestavbě si ale k zámku určitě zajed'te, i když třeba nebudete chtít navštívit muzeum cukrovarnictví, řepářství, lihovarnictví a města Dobrovice, zřízené v bývalém Panském domě. Stopy jeho půvabu jsou totiž nadále patrné, a to i zvenčí. A ještě něco se z dobrovického zámku zachovalo: krásný renesanční strop z taneční síně byl přenesen do obřadní síně radnice (ovšem až roku 1930, tedy zhruba po sto letech, během nichž trpěl a chátral v sýpce v Bělé pod Bezdězem).

I radnice stojí za vidění. Je o něco mladší než zámek – postavena byla v letech 1601 až 1610 za zmiňovaného Henyka z Valdštejna – a svou výraznou věží a masivními opěrnými pilíři tvoří přirozenou dominantu horní části náměstí. Ty pilíře jsou ovšem asi o šedesát let mladší a mají ryze praktický důvod – podepřely budovu, jejíž základy na jílovitém podloží lidově řečeno „ujížděly“. Jistě nemalá zpevňovací investice však nepřinesla dlouhodobé plody – už o Velikonocích roku 1673 celá budova, postavená za účasti italských mistrů ve valdštejnských službách (i proto je tak pohledná), lehla popelem. Naštěstí byla během jediného roku postavena znovu, byť v poněkud jednodušší podobě – bez orloje a honosného stropu v sále (mnohem později, jak jsme si už řekli, byl sál okrášlen stropem přeneseným ze zámku). Zachoval se ale také krásný vstupní kamenný portál s městským znakem.

Pojďme však ještě na chvíli dovnitř, do obřadního sálu, a pokochejme se původně zámeckým stropem, mistrovským dílem řezbářů i malířů: je vyzdoben motivy inspirovanými Ovidiovými Metamorfózami, které popisují život pohanských bohů a řeckých i římských hrdinů. Uprostřed pak spatřujeme nádherný erb Valdštejnů, ostatní, postranní erby patří manželce Jindřicha z Valdštejna Anně z Vartenberka a jeho matce Apolonii Černčické z Kácova. Jména tvůrců s jistotou neznáme, víme jen, že na Henykově dvoře působili malíři Elausen a Kreger Kraugus.

Ovšem zlomek dobrovického zámku můžeme vidět i v případě, že se do zdejší radnice nedostaneme. Ptáte se, jak je to možné? Ostatní dochované stropy lze totiž obdivovat v Mnichově Hradišti a na Švihově (tam je na půdě ještě čtvrtý, ten však bohužel není ve stavu, v němž by mohl být prezentován).

Dobrovice je městečko, kde jako by se zastavil čas. Což přináší zvědavému poutníkovi potěšení – a umělecké duši inspiraci. Na zdejší železniční stanici (která ovšem leží mimo město samotné) prodělal roku 1944 zácvik na výpravčího Bohumil Hrabal – a vy už jistě víte, kterou slavnou knihu a posléze film připomíná pamětní síň na nádraží.

Nezapomenutelný literát ovšem není jedinou osobností spjatou s Dobrovicí. Jmenujme jen ty nejznámější: narodili se zde herci Jiří Adamíra a herečka Marie Tomášová – a v Československu bohužel nedoceněný, sebevraždou svůj život ukončivší architekt a scénograf Bedřich Feuerstein (spolupracoval mimo jiné s Augustem Perretem, po němž je pojmenována celosvětová prestižní cena, a realizoval celou řadu staveb zejména v Japonsku; u nás po něm zůstal mj. Vojenský zeměpisný ústav v Praze – Bubenčí nebo nymburské krematorium).

A když jsme u onoho „zastaveného času“: slohu kostela svatého Bartoloměje, stojícího nedaleko dobrovické radnice, říkají kunsthistorici půvabným názvem „opožděná gotika“. Není to ale nic hanlivého, naopak, a ve spojení s renesancí vznikla další pěkná dominanta města, a to na místě starší tvrze opět za zmiňovaného Jindřicha z Valdštejna (v letech 1569 až 1571). A protože kostel nemohl co do mohutnosti zaostávat za radnicí, obdařil ho v roce 1755 masivní věží známý architekt František Ignác Prée (podle jeho návrhu ji postavil polír s poetickým jménem Kytlice). Interiér je plný hodnotného vybavení – pokud bude zavřeno, stavte se v Infocentru, sídlícím v přízemí radnice, ochotný personál vám jistě vyjde vstříc. A na hřbitovní zdi si pak povšimněte náhrobníků, zejména toho, na němž vytesané postavy lkají nad zemřelým. Patří jakémusi W. Mrkošovi, zemřelému roku 1819 – a je vskutku unikátní.

Severní okraj Dobrovice, kde se právě nacházíme, je vhodným výchozím bodem pro výpravu jak na východ, tak i na západ. Na prvně jmenované straně můžeme navštívit místní část Týnec

s barokním kostelem sv. Anny z roku 1725 a bohužel už neexistující renesanční tvrzí. Já, toho dne doprovázen vzácným přítelem Milonem Čepelkou, kterého jistě znáte nejen z Divadla Járy Cimrmana, však zvolil směr půlnoční.

Vinařická ulice vás logicky nezavede nikam jinam než do Vinařic. O kousek dál, u silnice na Chloumek, stojí vinařický zámek, výrazná dominanta zdejšího rovinatého kraje. Tato stavba, zrozená za Adama z Valdštejna a posléze několikrát přestavovaná, je vsutku imponantní – a běžně nepřístupná, avšak po předchozí domluvě se prý lze dostat dovnitř (což se nám nepodařilo, snad budete mít víc štěstí a přijedete sem v příznivější dobu). Zámek býval využíván jako součást dobrovického velkostatku, později byly jeho sklepy dokonce částečně přeměněny na protiletectký kryt – a zub času (a lidské nevšímavosti) se na něm dosti podepsal. Je dobře, že se dnes – v soukromých rukou – zase probouzí k životu.

Budete-li mít více času, ve zmiňovaném Chloumku můžete hledat zbytky valů hradu Chlum, zaniklého za husitských válek, ve vrcholových partiích Chlumu Švédské šance (obraný val z třicetileté války se z nich „stal“ jen v nesprávném lidovém podání, jde o pozůstatky slovanského hradiště) – a v lesích možná najdete nejednu studánku a třeba i nově vztyčený Katův kříž, původně postavený dobrovickým katem Josefem Václavem Ružičkou v roce 1779 na místech, kudy chodíval do Mladé Boleslavi a jimž se ostatní lidé vyhýbali; prý kvůli odčinění hříchů, jež s sebou přineslo jeho povolání.

Nás ale přitahovala nedaleká Sýčina, stranou stojící část Dobrovice. Také zdejší kostel je krajovou dominantou – nejen protože stojí na vyvýšeném místě, ale také (a to zejména) díky unikátnímu faktu, že jej zdobí hned tři věže! Zsvěcen byl sv. Václavovi, postaven (obdobně jako dobrovický kostel sv. Bartoloměje) na rozhraní gotiky a renesance (roku 1571) – a my si z přilehlého hřbitůvku v klidném rozjímání a z různých úhlů vychutnejme pohled na jeho tři jehlancovité věže. Stejně jako nás, i vás bezpochyby potěší nejen fakt, že tento unikátní svatostánek prochází rekonstrukcí (možná spíše záchranou!), ale také krásné renesanční náhrobníky ze 16. století a o nějakých dvě stě let mladší fresky.

Sýčina se už nachází poblíž dálnice D10, čehož můžeme využít, abychom se dostali k místu, které na mě mnohokrát svítilo, když jsem jel kolem, ale teprve nedávno jsem je poznal blíže – ke kostelu v Horkách nad Jizerou.

Byl zsvěcen svatému Mikuláši a postaven na úžasně zvoleném místě stavitelem italského původu Mikulášem Rossim z Mladé Boleslavi v letech 1723 až 1725. Jeho vybavení, pocházející z období výstavby kostela, lze díky dochované smlouvě připisat dílně samotného Matyáše Bernarda Brauna!

O to smutnější je jeho současný stav – zamlklý, uzavřený na petlici a ve vzpomínkách na lepší minulost, obklopený nepříliš udržovaným okolím již dávno neužívaného hřbitova (na původní určení místa nás odkáže i barokní kostnice od zmiňovaného Rossiho, taktéž zchátralá)...

Kostel sv. Mikuláše nad Horkami ale určitě navštivte – nejen proto, že zblízka uvidíte to, co vás přitahovalo cestou po dálnici, nejen díky spáleným kaloriím po delším výstupu po schodech, ale hlavně proto (možná je to jen má naivní víra), že s každou další návštěvou tento smutný pamětník pozdně barokní zbožnosti aspoň trochu ožije.

Ty schody však nerad šlapával místní farář, alespoň se to traduje – a tak se dostávám ke chvále lenosti, jak jsem předeslal v nadpisu celé této kapitoly.

Kaple Narození Páně (občas nazývána též kaple Narození Panny Marie) stojí dole v Horkách od roku 1762. Tato krásná, okrouhlá památka vznikla za faráře Františka Ruppela – a vtipné je, že některé prameny píší doslova „díky jeho úsilí“. Toto „úsilí“ však prý ve skutečnosti znamenalo, že se Ruppelovi nechtělo denně šlapat do schodů ke krásnému a tehdy zcela vyhovujícímu kostelu sv. Mikuláše – usilovně se tedy snažil vyhovět své lenosti, až se mu podařilo dosáhnout zřízení kaple. Jeho pohodlnost však budiž opravdu pochválena, protože tu díky ní máme velmi pěknou památku. Dlouho chátrala, ale roku 1991 byla konečně opravena, a tak ji nyní můžeme obdivovat v celé její drobné kráse. Dispozičně má charakter románské

rotundy s apsidou, a tak tu – navíc ve stísněném prostoru u paty schodiště – působí jako zjevení.

Vy ale nebuďte jako tehdejší duchovní pastýř a do schodů se směle dejte – nejen kvůli kostelu, o kterém jsme si už vyprávěli, ale i za výhledem... a v neposlední řadě i proto, že cestou minete zdejší zámek. Ten je bohužel nepřístupný, učí se v něm adepti hotelnictví a gastronomie (díky čemuž je ve slušném stavu), ale zámecký park, gotickou hranolovou věž či dvě zámecká křídla můžeme obdivovat alespoň zpozzdálí a přes mříž.

(z kapitoly Královská šifra)

Jak si však vysvětlit okolnost, že český král tak okázale nedbal na případnou hrozbu zvenčí? Jak to, že se nebál nepřátelského útoku z nejlépe přístupné strany? Jak je možné, že nechal jediný zdroj pitné vody nechráněný mimo areál hradu a neschoval ho za vysoké hradby? Cítil se v Čechách tak bezpečně, nebo se spoléhal na to, že ho právě temné hlubiny jezírka nějakým neznámým způsobem před nepřáteli ochrání? Těžko říct...

Živě si představuji, jak za úplňkových nocí hleděl král Václav, trpící čím dál větší úzkostí, z oken svých komnat dolů na měsíční odlesky míhající se po černé hladině – a možná se toho magického zrcadla začal sám bát. S tváří přitisknutou na sklo pozoroval, jestli tam z vlhkých temnot nevylezá něco děsivého. Tíseň zaháněl stále větším množstvím vína, ve dne byl uzavřený sám do sebe nebo propukal v návaly zuřivosti. Dál už se to nedalo vydržet. Václav IV. se v roce 1415 nadobro odstěhoval na Nový Hrádek u Kunratic – a na Točník se už nikdy nevrátil.

A jezírko? Z něj prý po čase skutečně něco vylezlo. Lidé se k němu jen neradi přibližovali a příští majitelé hradu i urozené návštěvy s ním nechtěli mít nic společného.

Říká se, že když byl pánem na Točníku Jan z Vartenberka, nechal raději udělat do hradu novou bránu ze západní strany a ubytoval se v paláci pro hosty, jen aby byl co nejdále od tmavé vody (ačkoli ve skutečnosti se tak stalo spíše z obranných – bezpečnostních důvodů). Nechal dokonce v roce 1530 kopat studnu na hradním nádvoří, jen aby nemusel pro vodu do jezírka. K náročnému tesání šachty do tvrdých křemenců si pozval specialisty, kutnohorské horníky. O hloubce studny dlouho panovaly divoké spekulace. My už máme naštěstí přesné údaje z posledního čištění. Studna je nyní hluboká 72 metrů, ale suť na dně naznačuje, že původně mohla být hlubší. První čištění proběhlo už v polovině minulého století, tehdy se podařilo proniknout jen do hloubky 30 metrů. Došlo při tom k šokujícímu nález: pod vrstvami kamení, větví, bahna a odpadu (střepů keramiky, skla, rezavých plechovek atd.) byla objevena kostra mladé ženy. Tento nález ale asi s ponurou minulostí jezírka žádnou spojitost nemá, neboť stáří kostry bylo odhadnuto na pouhých dvě stě let. V tom tedy Václav IV. prsty mít nemohl. Možná to byla sebevražda z nešťastné lásky, nebo oběť nějakého zločinu. Každopádně k tomu došlo v dobách, kdy se hrad již měnil ve zříceninu.

Při posledním čištění studny, k němuž došlo před patnácti lety, byla hloubka upřesněna na 92 metrů, takže sahá téměř až na úroveň úpatí kopce. Šachta se směrem dolů mírně zužuje a spirálovitě stáčí doleva v úhlu asi 33 stupňů. Stále se v ní drží kolem 20 metrů vody. Ukázalo se však, že studna nemá vlastní pramen (je tedy jen rezervoárem dešťové vody, sváděné sem dřevěnými žlaby ze střech hradu). Zřejmě se horníci přes veškerou snahu k pramenu neprokatali. Nebo se opravdu napojili na zdrojnicí z jezírka? Jenže pak by, vzhledem k hloubce studny, jezírko doslova vysálo! Je to divné...

Výzkum skutečně potvrdil, že z boků studny vedou dvě horizontální odbočky směrem k jezírku. Jenže jsou moc krátké. Jedna odbočka je dlouhá sotva metr, a ta nadějnější, druhá, situovaná hlouběji, má délku přibližně pět metrů. Že by kutnohorští havíři nedokončili práci? Zalekli se snad hrozby temných podzemních duchů? Kdo ví... Odborníci však tvrdí, že tyto

boční, do skály vytesané tunýlky sloužily k umístění kladkostrojů, umožňujících vyzdvižení materiálu i lidí zpět na povrch.

Po králi Václavovi, jak se zdá, už žádný panovník nechtěl v točnickém královském paláci bydlet. Císař Rudolf II. dokonce propadl čiré hrůze, když do hradu přijížděl v roce 1600 kolem zlověstně se lesknoucí černé hladiny. Odmítl na Točniku přečkat noc a jeho doprovodu dalo velkou práci ho přesvědčit, aby se hned neotočil a neprechl. Nakonec se přece jen nechal přemluvit a přespal do rána v západním paláci pro hosty. Celou noc ale trpěl migrénou a děsivým sny a jeho dvorní mágové kolem něj malovali ochranná znamení. Za úsvitu opustil Točnik s velkým chvatem. Od těch dob už se tady žádný panovník neobjevil a bývalé královské komnaty natrvalo osiřely; Václavův královský palác chátral. V jeho hlavním sále byla roku 1733 zřízena poutní kaple sv. Bartoloměje – a zvonek v malé zvoničce na střeše paláce jako by měl zahánět zlé síly od hradu. Kastelán pan Zemánek nám potvrdil, že v noci lze slyšet v zámecké kapli velmi podivné zvuky. Také psi se do některých míst bojí vstoupit a bázlivě kňučí.

Hledače tajných chodeb a zapomenutých sklepů zejména vzrušovala představa, že by v nich mohli narazit na poklad krále Václava IV. Jenže: existovalo vůbec něco takového? Je pravda, že na hradě Točniku bylo na počátku husitských válek uloženo velké množství mincí, šperků a klenotů. Královna Žofie, vdova po zemřelém králi, nedůvěřovala povstalecké Praze a uklidila na Točnik všechno, co po Václavovi, jenž byl mimochodem velký skrbník a lakomec, zůstalo. Naproti tomu Václavův bratr Zikmund oplýval velkorysostí, a tak není divu, že hrábl do truhlic pěkně hluboko. Potřeboval zlato, hodně zlata na splácení svých dluhů a k uhrazení nákladů křížové výpravy proti husitům. Zůstalo z pokladu vůbec něco?

Něco ano – a vypadá to skoro jako ironický výsměch, když vidíme, jak v jedné ze zchovalých komnat točnického paláce stojí gotická pokladna, veliká truhla z tlustých fošen okovaných železem. Byla tak těžká, že ji za celá staletí nikdo nedokázal ukrást. Zato její vnitřek byl dokonale vyprázdněn, zůstal v ní jen prach a pár pavučin.

Tvrdilo se, že točnický purkrabí část pokladu před příchodem hrabivého Zikmunda ukryl. Otázka zní: kam? V hradě kvůli tomu hledači pokladů mnohokrát kopali, dolní hrad Žebrák dokonce kvůli domněnce, že je tam poklad skryt, nechal jeho majitel Volf mladší Krajíř z Krajku pobořit. Jiná pověst však říká, že poklad byl odvezen mimo hrady a schován v křivoklátských lesích poblíž nedaleké posvátné hory Velíz pod veliký kámen ve tvaru sedla. Tento kámen byl také mnohokrát hledán, někteří se dokonce domnívali, že ho našli, ale když ho zvedli, nebylo pod ním nic.

A teď vám něco prozradím: nevím sice, kde Václavův poklad leží, ale možná je mi známo, kde byla zpráva o jeho skrýši zašifrována. Je to tajemství, které nezná ani pan kastelán Zemánek!

Zavedl jsem náš filmový štáb na terasu, odkud je dobrý výhled na průčelí purkrabského paláce (mimochodem na tu dobu s neobvykle obrovským sálem). Zdobí ho nádherné renesanční sgrafito, které bylo vytvořeno za Lobkoviců v 16. století. Naprosto se odlišuje od tradiční rustiky, čili „psaníček“, jimiž se tehdy zdobily paláce. Spíše se zdá, že jde o vzor, který se původně používal při vnitřní výzdobě místností, ale z neznámých důvodů ho vidíme na vnějších stěnách. Je to kombinace řeckých křížů, osmiúhelníků a šestiúhelníků. Nic podobného nemá jinde obdoby.

Jako kluci jsme znali tajemství točnického sgrafita, které nám někdy kolem roku 1960 prozradil staříčkový hradní průvodce pan Müller. Když jsme odpočítali určitý počet šestiúhelníků z boku a shora, našli jsme v jejich průsečíku skrytou podobu malého křížku s ukřížovaným Kristem. Byl to takový hlavolam, možná jen typická renesanční hříčka, ale slyšel jsem, že sgrafito mělo původně i v těch částech, které byly už tehdy opadané, podobná neviditelná znamení v podobě křížků. Tři kříže jako na Golgotě... Napadá mě, že jejich vzájemné spojnice by mohly vytvořit na zdi jakýsi obrovský pomyslný obrazec.

Jaká škoda, že tato tajná mapa ze stěny purkrabského paláce se už nedá zrekonstruovat! Restaurátoři, kteří na obnově paláce pracovali, o těchto hříčkách nevěděli, opravili omítku zcela pravidelně, a skrytá znamení tím zrušili.

Tajné šifry na stěnách hradu Točniku možná opravdu ukazovaly cestu k pokladu – ovšem k jinému, než si myslíme, k pokladu duchovnímu, k filozofickému poznání podstaty světa, které je ukryto v dávných symbolech.